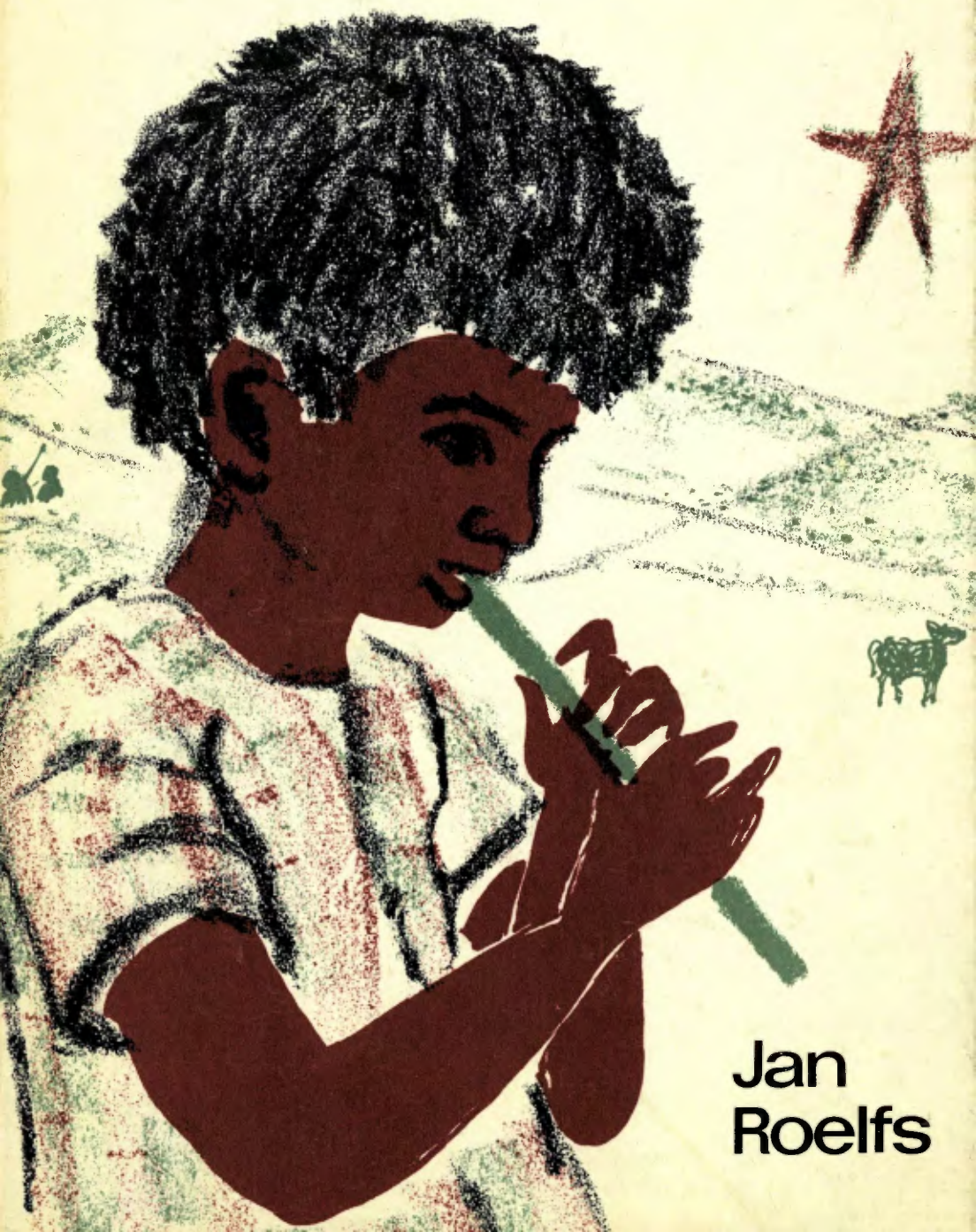

Het eerste kerstfeest

Jan
Roelfs

JAN ROELFS

HET EERSTE KERSTFEEST

Met illustraties van Tiny van Asselt

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH N.V. - NIJKERK

Voor Heleentje en Janneman

1. DAT ZIT NATHAN NIET GLAD!

Nathan is helemaal niet in zijn schik. Hij heeft vanmorgen reuze pech gehad! Wat er precies gebeurd is? Daarover wil hij liever niet praten. Als zijn broertjes en zusjes het horen, zullen ze hem niet alleen uitlachen, maar ook roepen:

„Nèt goed, nèt goed, je verdiende loon!”

Maar hoe dan ook, hij moet met zijn linkerbeen stilzitten. Hij heeft het op een krukje gelegd, een mager jongensbeen met een wit ver-

band om de knie; onder dat verband zit een gemene wond! Daar is hij wel een paar dagen mooi mee! Als hij maar niet naar de heelmeeester moet; die gebruikt altijd van die bijtende kruiden-pleisters, niks lekker!

Nathan haalt een houten fluitje uit zijn kiel en begint wat onverschillig te fluiten. Niet hard, want dan komt zijn vader, de herbergier, kijken en zeggen, dat hij met zijn gepiep de gasten stoort. Er zijn al heel wat gasten, vreemde reizigers, in het eenvoudige hotel van zijn ouders. Als je twaalf jaar bent en heel goed de weg weet in de heuvels bij Bethlehem, nou, dan „piep” je niet meer op een herdersfluit, maar dan spéél je, zó . . . Ai, dàt is een schrille uithaal! Hoe kan dat nu? Nòg eens proberen.

Nathan is zó aandachtig bezig met zijn fluitspel, dat hij niet merkt dat zijn zuster Mirjam, met een korf vijgen, de woonkamer is binnengekomen. Ze heeft een rood hoofd van inspanning. Het is ook een hele vracht voor een meisje.

„Jô, het is geweldig druk in de stad, ik kon niet eens vlug vooruit komen, toen ik bij grootmoeder wegging. Een heleboel mensen! Het is in de straten veel drukker dan op het paasfeest. Hè, Nathan, hou op met dat gepiep, het doet gewoon pijn aan m'n oren! Vooruit, draag jij die mand met vijgen naar achteren voor me, ik ben er gewoon doodmoe van. Jij zit daar maar alsof je niets te doen hebt. Je lijkt de keizer zèlf wel, die zit ook maar op een troon. O zeg, ik zie jou al op een troon! De mensen zullen zeggen: „Wie is die eigenwijze krielhaan?” Zeg Nathan, Noach, de waterdrager, vraagt of je even bij hem komt. Hij heeft het reuze druk. De bron op de markt is een uur langer open, heel wat vreemdelingen willen een kruik water hebben om zich te wassen na de reis. Maar eerst moet je mij helpen. Schiet nou eens op; moet je hem daar nu eens zien zitten!”

Nathan weet het maar al te goed, meisjes kunnen soms aan één stuk door praten, maar geen van hen kan zó ratelen als zijn zus Mirjam. Wacht eens, hij weet er wat op.

Vlug zet hij de fluit aan zijn mond en blaast . . . Net als een scheidsrechter bij een wedstrijd. Stop, ophouden . . . En warempel, babbelkous Mirjam houdt op met praten; ze kijkt haar broertje verbaasd aan.

„Ik mag niet lopen van moeder, ik heb een zere knie!”

Nathan trekt een gewichtig gezicht, en wijst op z'n been.

„Wat is er nu weer aan de hand, jochie? O ja, ik zie het, je hebt er een verband om.”

Er klinkt een beetje medelijden in de stem van Mirjam door.

„Och Mir, het is eigenlijk niets bijzonders, ik ben gevallen, op de markt.”

„Nietes, nietes, hij heeft een watermeloen weggenomen van de kraam van dove Joachim. Ik heb het zelf gezien, en toen heb je zeker die meloen helemaal alléén opgegeten, hè?” roept David, een achtjarige bengel met gitzwarte ogen, die op z'n tenen naar binnen is gekomen en half verscholen achter zijn grote zus Mirjam staat. „Sam van de tollenaar riep: „Jij durft toch niet een meloen weg te nemen, hè?” En toen . . .”

„Jij mag niet klikken, David,” zegt Mirjam, die de mand op de grond heeft gezet en een pluk haar uit de ogen wegstrijkt.

„Gemene klikspaan, náár joch,” sist Nathan. „Kom hier, dan zal ik je een opstopper verkopen!”

David blijft maar liever op een veilige afstand; hij weet, dat Nathan sterker is dan hij, tòch buigt hij zich plagend voorover en zegt tegen Mirjam:

„Dove Joachim zag het toen-ie zich omdraaide, en nijdig dat-ie was! Nathan stopte de meloen onder zijn overhemd en liep hard weg. Toen gooide Joachim een steen naar hem, nou, die raakte zijn knie, nèt goed! Ik wist niet, dat die Joachim zó goed kon gooien!”

„Ruk uit, krielhaan, we hebben jou hier niet nodig,” schreeuwt Nathan, die driftig is geworden en probeert op te staan.

„Joachim gaat vast naar vader toe, dan zwaait er wat voor jou, mannetje,” plaagt David verder. Hij loopt voor Nathan heen en weer en houdt zijn rechterbeen stijf, terwijl hij roept: „Wie lust er een stukje meloen?”

„Schei uit, ik schaam me dat jullie mijn broertjes zijn.” Mirjam wordt nu ook een beetje boos. Ze trekt David aan zijn oor en zegt: „Jij bent de gróóteste kletsmajoor van heel Bethlehem!”

Horen ze daar voetstappen in de gang?

„Hou je stil, daar heb je Ruth, laten we het geheim houden,” mom-

pelt Nathan met een nijdige blik op David.

Ja, het is Ruth. Ze blijft in de deuropening staan, en kijkt aandachtig rond.

„Wat doen jullie geheimzinnig, is er iets?”

David wil natuurlijk wat terugzeggen, maar dan zegt Mirjam vlug:

„Nee hoor, waarom?”

„Zeg Mirjam, moeder vraagt waar je blijft? Je hebt zeker onderweg weer staan kletsen met Levie, die jongen van de koperslager, zeker je vriendje, nou . . . hij mag zijn hals wel eens wassen en behoorlijk z'n haar kammen. Zo'n viespeuk!”

„Kind, bemoei jij je met je poppen, ik heb niet staan kletsen, en Levie is m'n vriend niet eens, hoe kòm je erbij?”

Nathan vindt het wel fijn, dat z'n zusjes wat kibbelen. Dat leidt de aandacht van zijn zere knie een beetje af. Hij heeft wel dubbel pech; er komen steeds meer vreemdelingen in de stad, het is reuze gezellig op straat en hij kan niet veel meer dan strompelen, net als Jozua, de oude tentenmaker bij de Poort van de Sandalenmakers. Die is, als jongen, in het bos door een leeuw aangevallen – Nathan rilt ervan . . . en loopt nu al zijn hele leven met een kruk. Zijn oog valt op de korf met vijgen, tjonge, die zien er héérlijk uit!

Hij trekt een heel pijnlijk gezicht, net of zijn knie hem reuze pijn doet. Nou ja, de wond steekt wel, maar als hij af en toe op z'n tanden bijt, is het best uit te houden.

Nathan kan bedelen als een èchte bedelaar. O ja, er zijn heel veel bedelaars in Bethlehem, lammen, blinden, misvormden, maar zijn vader zegt dat er in Jeruzalem nog veel méér zijn. Hé, Jeruzalem, dáár zou Nathan wel eens heen willen. De tempel zien en . . . wacht even, nu niet verder dromen. Hij zet zijn liefste stem op en vraagt:

„Zeg Mir, geef mij een vijg, ééntje maar, ik ben echt ziek, toe Mir?”

„Jongens, daar hoor ik moeder. David, jij niet weer klikken, hoor,” waarschuwt Mirjam, terwijl ze de mand optilt. Ze doet net of ze het gebedel van Nathan niet heeft gehoord.

De moeder van deze jongens en meisjes heet Sara. Een echte zorgzame moeder, die het druk heeft met haar zes kinderen. Vandaag

heeft ze niet zoveel tijd voor haar kroost. Het is veel te druk. Telkens komen er vreemdelingen, die om een slaappleats vragen, de herberg is al bijna overvol! Wie had dat kunnen denken, dat het bevel van keizer Augustus zo'n drukte zou geven? Heel Palestina is in rep en roer. Het lijkt wel of alle mensen op reis zijn gegaan. Ja, dat moest ook, iedereen moest naar zijn eigen geboorteplaats gaan. De keizer wilde dat, want het Joodse volk moest geteld worden. De Romeinse keizer wilde weten hoeveel mensen, vrouwen, mannen en ook kinderen, er nu wel waren. Dan zouden de Romeinen ook precies kunnen weten, wie belastinggeld moest betalen. De Joden vonden het helemaal niet prettig zo te moeten reizen en trekken, maar de omroepers hadden het op de marktplaatsen van de dorpen en steden – in Bethanië, Nazareth, Kana, Jeruzalem, ja overal – het volk aangezegd.

„Hoor mensen, hoor, hier is een bevel van de keizer . . .”

Moeder Sara moet haar man helpen om alles in orde te brengen. Er moet voldoende tarwebrood in huis zijn – zelf eten ze iedere dag gerstebrood – maar tarwebrood is voor de gasten. Sara had de jongens geleerd het graan tussen twee molenstenen fijn te malen en het meel tot deeg te kneden in een trog.

Iedere dag gaat er deeg in de huisoven, maar vandaag wel een paar keer omdat er zoveel gasten zijn. Gisteren hebben Sara, Mirjam en Ruth met hun drieën een héle stapel koeken van tarwebloem gebakken met kruizemunt, ook rozijnenbollen. David moet nog naar de visverkoper aan de Schaapspoort om gedroogde vis te halen. Rode wijn is er voldoende in huis. Als er voorname heren komen, moet Sara voor hertebout zorgen, het kan ook zijn, dat ze zich met gebraden duiven tevreden stellen. Het is vlees dat de eenvoudige mensen eten.

„Vlug Mir, breng de vijgen naar de keuken. We krijgen het druk,

want er komen nog veel meer gasten vandaag. En ga nog maar een mand halen. Let goed op of je goede verse krijgt. Dadelijk terugkomen en niet blijven praten, hoor! En jij, Ruth, ga eens in de wijngaard kijken of het wasgoed al droog is, en als dat zo is, haal je het binnen en niets over de grond laten slepen, hoor.”

„Ja moeder, ik ga al.”

Moeder Sara zet de handen in de zij, kijkt het eenvoudige vertrek met de houten banken en de tafel rond en vraagt aan David:

„Waar is Benjamin, heb je hem niet mee teruggebracht?”

„Ik weet het niet, moeder, ik ben alleen thuisgekomen . . .”

„Je hebt je kleine broertje toch niet alléén in de stad achtergelaten, en dàt nu er zoveel vreemd volk op de been is? Dàt zou wat moois zijn! Laatst is hij nog met die kamelenkoopman meegelopen. Je zou toch op hem passen?”

David kijkt bedremmeld voor zich uit.

„Ga maar eens kijken waar hij is.”

Ondertussen trekt Nathan een bedrukt gezicht.

„Hoe is het met je knie, jongen? Doet het erg zeer?” vraagt moeder.

„Nou, hij doet nog gemeen pijn, moeder. Maar weet u wanneer het héél gauw overgaat? Als ik versterkende middelen krijg! Buurman Salomon heeft gezegd: „Rozijnenkoeken eten, jongen, verse rozijnenkoeken! En wel vijf tegelijk, dan trekt de pijn weg, heus waar!”

„Een draai om je oren kun je krijgen. Eerst meloenen stelen en dan rozijnenkoeken toe. Een deugniet ben je.”

Ai, zijn ouders wéten het dus, hij denkt aan David, en houdt verder zijn mond maar. Het ziet er niet best uit.

Moeder Sara wikkelt het verband los en werpt een vluchtige blik op de knie van haar zoon, dan richt ze zich op, want er klinkt een zware stem door de herberg. Jakob, haar man, de herbergier, roept.

„Vrouw, kom je even?”

Met vlugge passen loopt ze weg. Nathan springen de tranen in de ogen. Hé, hij had toch zó'n trek in een rozijnenkoek. Nou, dan gaat hij nog maar eens fluiten, maar eerst het verband weer om z'n knie.

O, daar heb je Ruth weer met het wasgoed uit de wijngaard.

Brrrrr, die heeft de bokkepruik op. Dat kun je zo wel zien. Zou ze ruzie hebben gehad met Aäron, die jongen van de waterdrager? Je zag ze vaak samen, maar of vader en moeder ervan weten? „Hou op met dat gejang, jô, de vogels in de achtertuin lachen zich slap. Ik moet naar Mozes, de kaasmaker, maar ik zoek een lege korf.”

„Ruth, lieve beste Ruth, hè, luister eens?”

„Jij moet zeker wat van me hebben, is het niet?”

„Beste Ruth, jullie hebben toch gisteren rozijnenkoeken gebakken? Ik heb het geroken.”

„Doet je knie erg pijn?”

„En of . . . oei, o, wat een steek!”

Hij trekt een heel pijnlijk gezicht en kreunt erbij.

„Ik zal eens in de keuken kijken, maar ik beloof niets. Misschien kom ik straks terug, kleine apekop.”

Nathan kijkt Ruth hoopvol na, en denkt: tòch een fijne zuster! Hij merkt niet dat Benjamin heel voorzichtig is binnengeslopen.

David, die aldoor in een hoek van het vertrek heeft gestaan, ziet hem dadelijk.

„Waar ben jij geweest? Je had bij mij moeten blijven, sukkel. Moeder is razend,” sputtert hij. „Ik krijg altijd voor jou op mijn kop, en daar bedank ik voor!”

„Ik ben met die Arabier, die kunstenaar, meegelopen. Dat was mooi, zeg. Er waren twee apen, die op een oude harp speelden. Het klonk reuze vals, maar iedereen moest erom lachen,” legt Benjamin uit, die een zwarte veeg naast zijn neus heeft.

Het jongetje – Benjamin is zes jaar – gaat bij Nathan staan en kijkt nieuwsgierig naar het verband.

„Wat is dat met je knie, ben je gevallen? Nathan?”

Maar David leidt hem af door te vertellen, dat ze bij de poortwachter op de stadsmuur zijn geklommen, omdat je van die plek af het best de stoet van de vreemdelingen kunt zien.

„Ik heb de Romeinse soldaten gezien, jô, met glanzende helmen op en prachtige schilden en speren en pluimen. Er is vanmiddag ook een karavaan uit Damascus aangekomen.”

„Laat Benjamin zich wassen,” valt Nathan David in de rede, want hij begrijpt wel, dat vader of moeder die vieze Benjamin anders zelf onder handen zullen nemen.

„En jij ook, David, smeer 'em.” Er speelt ook een beetje eigenbelang mee, want ieder ogenblik kan Ruth met een rozijnenkoek komen.

Voordat de twee jongens verdwijnen, kijkt Benjamin nog even om en roept: „Gelukkig maar, dat je andere been geen pijn doet, ga eens wat hinkelen!”

„Als ik weer beter ben, zal ik ze wel krijgen,” mompelt „de zieke”. Vijf minuten lang gebeurt er niets. Nathan loert telkens naar de deur, waarboven de zandloper hangt, die de tijd aangeeft. Plotseeling gaat de deur open, en daar stappen vader Jakob en David binnen.

„Denk erom, David, dat je voldoende gerst in de veebakken doet. Voer voor de muilezels, niet te veel geven, maar ook niet te weinig, en vul ook de drinkbakken. Heb je dat goed begrepen?”

„Ja vader.”

„Goed, ga dan nu maar.”

De jongen gaat weg, maar ziet nog net kans achter de rug van zijn vader een lange neus te maken tegen Nathan.

Jakob kijkt zijn oudste zoon ernstig aan. De herbergier, die een blauw voorschoot draagt, is moe. Er valt ook zoveel te regelen. Nathan slaat schuw de ogen op.

„Bent u erg boos op mij, vader?”

„Luister eens, jongen. Mijn vader en mijn grootvader hebben me alles over hun familie verteld, maar nooit over een zoon, die een meloen stal. Nooit, versta je dat, Nathan? En ik zal je dit zeggen . . .”

Jakob kan zijn standje niet afmaken, want ze horen hoefgetrappel van paarden. Dat betekent bijna altijd de aankomst van voorname heren. En natuurlijk moet de herbergier die zelf ontvangen.

Terwijl vader Jakob naar de voorhof loopt, schiet hem een gedachte door het hoofd. Ruth moet vandaag nog met een schaal rozijnenkoeken naar het huis van dove Joachim gaan. En ze moet zeggen, nou ja, schreeuwen, want anders verstaat Joachim haar niet, dat de jongen er erg veel spijt van heeft. Och, die Joachim is ook de kwaadste niet, en zal er dan wel niet meer over praten.

Hoor, er hinnikt een paard! Vooral niet vergeten Ruth te sturen. Nathan is wel blij, dat er opeens iets tussenkomt, maar nu weet hij niet of er nog een straf boven zijn hoofd hangt. Zijn knie doet plotseling veel minder pijn. Alleen, oei, wat heeft-ie een honger. En dan te weten, dat er een héle stapel koeken in de keuken staat!

2. BENJAMIN IS NIET BANG . . .

Nathan hoort geluiden buitenshuis. Vader wijst de gasten zeker een plaats voor hun paarden. Die moeten goed verzorgd worden. Misschien moet David wel komen om de dieren droog te wrijven. Laatst, toen die rijke koopman uit Babylon in de herberg was aangekomen, mochten David en hij de Arabische schimmels droogwrijven. Tjonge, dat zijn nog eens mooie paarden! Nathan zou

best op de rug van zo'n schimmel door de woestijn willen rijden. En dan het paard de sporen geven, dan zou hij even hard gaan . . . Daar is zo'n slome ezel niets bij.

Hoor, nu komen ze de gelagkamer binnen. Het zijn twee mannen, ze spreken gebroken Aramees. Het zijn dus vreemdelingen, vast Romeinen. De jongen richt zich een beetje op. Hij kan nu een glimp van de gasten opvangen, want de deur staat op een kier. Maar waar is vader nu? Zeker even weggelopen.

Nathan hoort, dat de één de ander aanspreekt met Decimus. Zie je wel, Romeinen, Decimus is een Romeinse naam.

„Ik geloof wel, dat we hier een frisse dronk kunnen krijgen, Decimus. Ik heb een keel, zo droog als een potscherf. Al die Joodse burgers, die over de wegen trekken, jagen wolven stof en zand op. Zo heb ik dat nog nooit meegemaakt. Bij de waterputten zijn er hele opstoppingen van mensen en ezels. Het lijkt wel een volksverhuizing!”

„Ja Fabius, ik heb dorst als een paard. Hé, waar zit die waard

ergens? Hij zei ons in de gelagkamer te gaan."

„Hier ben ik, heer," zegt Jakob, die haastig naderbij komt. Hij heeft nog net kans gezien Ruth weg te sturen met een stapeltje rozijnenkoeken voor dove Joachim. Dat moet toch ook gebeuren.

„Zeg waard, een koele drank, maar geen wijn, die drinken we vanavond nog wel. Maar vlug!"

„Als de heren koude ezelinnemelk believeen, of een beker abrikozesap?"

„Geen melk, maar abrikozesap, of eigenlijk nòg liever druivesap," beveelt Decimus, waarna Jakob wegloopt.

De officieren schuiven de houten krukken tegen de wand, ze gaan eens gemakkelijk zitten en strekken de benen. Hun schilden en zwaarden hebben ze tegen de tafel gezet, ze maken hun borstkurassen los. Op de tafel staan hun helmen. Nathan ziet, dat ze grijs zijn van het stof, er zit zand in de gele en de rode pluim op de helm.

Decimus vraagt ondertussen aan Fabius of hij nog weet hoe de plaats heet waar ze vandaan zijn gekomen.

Zijn metgezel denkt even na.

„Die plaats heet Hebron. Ja, de weg van Hebron naar Bethlehem is lang en stoffig. En dan die hete, stekende zon. Het is hier warmer dan in Rome, het wordt tijd, dat we weer naar huis gaan."

De officieren wrijven zich met een blauw-zijden doek over het voorhoofd. Ze slaan vliegen weg, die op hun blote benen zijn gaan zitten.

„Kijk eens, Decimus, wat een aardig Joods meisje daar aankomt." Dat slaat op Naomi, het dienstmeisje van de herbergiersfamilie, die de gelagkamer is binnengekomen. Op een dienblad draagt ze twee houten kommen met druivesap.

Naomi is heel slank. Ze heeft een blauw schort over een lange grijze jurk en sandalen aan haar gebruide voeten. Naomi heeft geen ouders, ze is een wees en een nichtje van Nathan, David en Benjamin en van Ruth en Mirjam. Iedereen in Bethlehem beschouwt haar als een kind van moeder Sara en vader Jakob; ze is een reuze goede hulp voor die twee.

„Hoe heet je, meisje?" vraagt Fabius, terwijl hij de kom aan zijn mond brengt.

„Ik heet Naomi, heer,” antwoordt ze met een zachte stem.

„Vreemde naam, Naomi. Zeg, heb je ook wat voor ons te eten? We rammelen van de honger.”

„Er zijn verse rozijnenkoeken, heer.”

„Breng er maar vier, nee zes, ik heb er wel zin in. Ook voor jou zo'n portie, Decimus?”

„Als ze maar niet te zoet zijn, ik heb al de hele dag last van een kies,” bromt die.

De officieren genieten van de frisse drank.

Nathan hoort hen tegen elkaar zeggen blij te zijn dat ze niet behoeven door te reizen naar Jeruzalem, waar ze zich bij de stadhouder moeten melden. Ze zouden dan in de nacht moeten vertrekken. Niemand doet dit graag, ook de Romeinse soldaten niet, want de nachten in Palestina zijn koud.

Benjamin, de nieuwsgierigste van allemaal, komt een kijkje nemen in de gelagkamer. Hij wil die Romeinse soldaten wel eens van dichtbij zien. Die schilden, die daar staan . . . Hij zou er best eentje recht voor zijn borst kunnen houden, niks aan. Maar hij durft ze toch niet op te tillen. En hij zou ook wel eens zo'n helm op zijn hoofd willen zetten. Zou zo'n helm erg zwaar zijn?

„Kijk eens, wie hebben we daar, wie ben jij, dreumes?”

Benjamin grinnikt een beetje; de officieren spreken de Aramese woorden zo gek uit.

„Ik heet Benjamin en ik heb twee broers en drie zusjes.”

Decimus, die wel van kinderen houdt, wil het jochie een Romeinse munt geven. Hij heeft hem al in zijn hand.

Maar dan kijkt de Romeinse soldaat vreemd op . . .

Benjamin, wiens gezicht nu schoon gewassen is en wiens haren keurig zijn gekamd, zegt fier, dat hij geen geldstuk van een Romein mag aannemen . . .

„Jullie horen in Rome, jullie zijn onderdrukkers, je hebt hier niets te maken.”

Het klinkt heel parmantig. Benjamin heeft dit Mirjam en Naomi wel eens tegen elkaar horen zeggen, zo bij het wassen van de vaat in de bijkeuken. Benjamin is nog te klein om te weten, dat hij zulke dingen niet hardop mag zeggen.

De twee Romeinen bulderen van het lachen. De lege kommen

dansen bijna op het houten tafelblad! Wanneer een man dat zou zeggen en de Romeinen waren niet goed gemutst, nou, dan liep hij de kans gevangengenomen te worden en naar de galeien te worden gestuurd. Galeien zijn de grote zeilschepen, waarmee de Romeinen over de Middellandse Zee varen. Voor die schepen zijn roeiers nodig, wel een paar honderd voor ieder schip. Het kan ook heel windstil zijn en dan moet het schip worden voortgeroeid. Een heel zwaar karwei! Dan is roeien een straf; daarvoor worden dan ook gevangenen en slaven gebruikt.

Maar deze officieren zijn in een goede bui. Ze doen net of ze Benjamin willen pakken.

„Kom maar hier, dan nemen we je mee naar Rome. Dan moet je de keizer zelf maar vertellen hoe je over hem denkt. Dat zal hij wel mooi vinden, denk je ook niet, Fabius?”

Ze lachen nog eens hartelijk, terwijl de jongen – toch wat verschrikt – onder de tafel kruipt.

Wat die kleine Benjamin daar heeft gezegd is waar en niet waar. De Romeinse legerscharen zijn het Joodse land binnengekomen en de Romeinen hebben het daar voor het zeggen. In Jeruzalem is een Edomiet aangesteld door de Romeinse keizer, hij heet Herodes. Het Joodse volk vindt dit helemaal niet prettig, maar aan de andere kant: er heerst rust en orde, vreemde volksstammen vallen het land niet meer binnen om het te plunderen. Er is veiligheid. De Romeinen laten ook de tempel in Jeruzalem ongemoeid en de priesters en de Farizeeën en de Schriftgeleerden. De boeren kunnen rustig op hun akkers werken en de vissers kunnen ongestoord vissen op het meer van Tiberias.

Dan komt Naomi binnen met een schotel heerlijke rozijnenkoeken. Daar hebben de Romeinse krijgers wel zin in. Ze brommen tevreden bij het zien van het baksel.

„Jouw broertje is een oproerkraaier,” zegt Fabius.

Naomi begrijpt, dat Benjamin iets heeft gezegd, wat hij niet mocht zeggen. Hij is toch zo’n flapuit.

„Hij zegt dat we onderdrukkers zijn, meisje . . .”

Naomi kleurt ervan. Als dat nu maar geen moeilijkheden geeft. Ze probeert streng naar Benjamin te kijken, die een vinger in zijn mond heeft gestopt. In haar hart is ze wel een beetje trots op de kleine jongen.

„Vooruit jô, ga vader halen, kom onder de tafel vandaan, vlug!” Vader kan alles misschien nog wel in orde maken, denkt Naomi, terwijl ze de lege kommen meeneemt.

„Dat druivesap smaakt ons best. Breng nog maar twee kommen, Naomi,” beveelt Decimus.

„Zeg meisje, je ziet er pienter uit. Kom eens hier en vertel me eens, wat betekent Bethlehem, de naam Bethlehem, bedoel ik.”

Het is Fabius, die dit vraagt. Hij draagt een grote hangsnor, maar ziet er toch vriendelijk uit.

Naomi is opgelucht. De soldaten zijn vast niet boos meer. Zo’n Benjamin toch. Als vader maar geen moeilijkheden krijgt, het zijn van die onrustige tijden. Gelukkig weet ze de vraag van Fabius te beantwoorden.

„Bethlehem, heer, betekent huis der broden. Meer weet ik er ook niet van.”

„Zo, huis der broden, in ieder geval kunnen ze in Bethlehem goed koeken bakken. Je moet mij het recept maar meegeven voor mijn vrouw in Rome, wil je dat doen?”

Naomi knikt en gaat dan haastig terug naar de bijkeuken om weer druivesap in de kommen te schenken. Benjamin is als een haas weggerend. Hij blijft maar weg als vader naar de gelagkamer gaat. De jongen slentert wat rond in de ommuurde ruimte, achter de herberg, waar de kamelen en de muilezels staan. Hij is niet bang voor de grote dieren. Hij durft zelfs de ezeltjes op de hals te kloppen.

„Jullie zijn braaf,” zegt hij dan, en kruipt watervlug onder hun buik door.

Moeder wil dat niet hebben, want er kan wel eens een nijdas bij zijn, die met zijn hoeven schopt, en dat kan raak aankomen.

„Er zijn evenveel wispelturige ezels als ondeugende jongens,” zegt ze vaak.

De officieren – Fabius heeft koekkrumels in zijn snor – overleggen met Jakob of ze kunnen blijven overnachten. Ze hebben immers besloten die avond niet meer verder te reizen. Ze gaan morgen, bij het krieken van de dag, naar Jeruzalem.

De herbergier slaat de handen in wanhoop ineen.

„Heer, er is nergens plaats, alle gasthuizen, alle herbergen zijn tjokvol. Er zijn héél veel gasten in Bethlehem en er komen er nog steeds de hoofdpoot binnen. Wat moeten we met al die mensen beginnen? Het zijn allemaal mannen en vrouwen, die naar hier zijn gekomen om te worden ingeschreven. Ge weet toch, dat de keizer een volkstelling heeft bevolen? Ge hebt toch wel gehoord van het bevel, dat er van keizer Augustus is uitgegaan? Het hele Joodse volk moet worden ingeschreven, een ieder in zijn eigen stad.”

„Ja man, dat weten we drommels goed. Wij zijn dienaren van keizer Cajus Julius Caesar Octavianus Augustus. Je weet wat de naam Augustus betekent? De Doorluchtige! Zijn bevel geldt voor heel Syrië, waartoe Palestina behoort. Wij staan onder het directe bevel van de stadhouder Quirinius. Van hem heb je toch wel gehoord?”

„Zeker heer, zeker,” zegt vader Jakob.

„Verschaf ons onderdak, wij zullen je goed betalen.”

Decimus laat wat geldstukken rinkelen in de buidel, die aan zijn gordel hangt.

De herbergier heft zijn handen op, hij weet geen raad. Hij kan de Romeinse officieren toch niet in het grote gastverblijf bij al de Joodse families onderbrengen! Stel je voor!

„Ik zei u al, het gastenverblijf is al overvol. Job de zeilmaker uit Tiberias, Samuël de goudsmid uit Nazareth, Isaïc de zalfmenger uit Kapernaüm, Mozes de barbier uit Jericho, o heer, en nog veel meer Joodse mannen en hun families komen vanavond naar mijn herberg. Er is geen slaapbank meer vrij . . . Het spijt me heel erg.” De officieren kijken elkaar vragend aan. Maar dan weet één van

hen een oplossing. Ze bevelen, dat Naomi kussens en paardedekens brengt en die op de vloer van de gelagkamer legt. Ze zijn geharde soldaten en gewend in het open veld, bij houtvuren, te overnachten. „Maak het zo maar in orde, waard, wij gaan eens in de stad rondkijken.”

Ze staan op en gaan met dreunende stappen naar buiten.

De herbergier krabt zich eens achter zijn oor. Tja, als ze het zo willen, als ze een slaappleats op de grond voor lief willen nemen...

Buiten valt de avondschemering.

In de straten komen Decimus en Fabius allerlei groepen mensen tegen. Aan het hoofd van sommige groepen lopen baardige mannen met flakkerende flambouwen. Het lichtschijnsel speelt langs de huizen. De poortwachters wachten nog met het sluiten van de grote zware houten deuren. Er komen nog steeds vreemdelingen de stad binnen.

Vader Jakob geeft Naomi opdracht de slaappleatsen voor de soldaten in orde te maken. Zelf gaat hij naar het gastenverblijf. Er valt nog heel wat te regelen.

Nathan heeft alles op een afstand meegemaakt.

Het ergste vindt hij, dat die onderdrukkers daar prinsheerlijk rozijnenkoeken zaten te eten en druivesap dronken. En hij kreeg maar niets! Als er straks niemand in de buurt is, zal hij toch eens proberen naar de bijkeuken te hinken.

Er wordt geklopt. Wie zou dat zijn? Zeker weer een vreemdeling, die om onderdak komt vragen.

Nathan gaat rechtop zitten, dan kan hij goed zien wie er binnenkomt.

Wel alle mensen...! Dat is dove Joachim, met Ruth... Ze staan nu midden in de gelagkamer, waar het schemerdonker is geworden.

„Ga hier maar even zitten, Joachim,” schreeuwt Ruth aan het oor van de dove koopman, „ik zal even een olielamp halen.”

Joachim gaat zitten en Nathan hoort hoe de oude man hijgt en zucht. Dat doen oude mensen wel meer.

Ruth komt terug en zet een lamp op tafel.

„Toevallig dat ik u net tegenkwam, Joachim,” zegt ze, met haar mond weer aan zijn oor.

„Ik was op weg naar jullie toe; ik kon niet eerder komen, ik moest

eerst alle meloenen en dadels verkopen. Er kwamen voortdurend klanten, ik kwam bijna handen te kort." Joachim praat met een schorre stem.

Ruth knikt.

„Ik zal vader roepen, wacht u maar even.”

Nathan houdt zich doodstil. Nu gaat het gebeuren. Joachim komt zijn beklag doen. Hij wilde wel, dat hij nu ver weg was, ergens in de heuvels van Efrata. Maar dat kan niet, hij zit met zijn been op een stoel en moet afwachten wat er gaat gebeuren.

De herbergier is een beetje verstoord als zijn dochter hem komt roepen.

„Wat is er nu weer?”

Hij is net bezig een paar duiven te braden.

„Joachim is er, vader, dove Joachim. Hij komt vast voor Nathan,” fluistert Ruth.

Het lamplicht valt op het gerimpelde gezicht van de koopman. Hij heeft een loshangende mantel om zijn magere lichaam. Nathan vindt, dat hij er, om het zo eens te zeggen, eerbiedwaardig uitziet. Net een aartsvader uit de oude Joodse verhalen.

De herbergier groet de oude man, die wil gaan opstaan.

„Blijf toch zitten, Joachim, blijf toch zitten, wil je een kom drinken?”

De koopman schudt van nee en begint met harde stem te spreken. Nathan kan alles woord voor woord verstaan.

„Ik was vanmorgen heel erg driftig, ik wist niet meer wat ik deed, ik had je zoon Nathan niet met een steen moeten gooien. Een oude man zoals ik had verstandiger moeten zijn. Och Jakob, het is een kwajongensstreek. Wij hebben zo iets toch ook wel eens gedaan, toen we jong waren, is het niet? Ja, ja, zo is het. Ik denk, ik ga maar even naar je toe.”

Nathans vader legt zijn hand op de schouder van Joachim.

„Het is goed, dat je gekomen bent, vriend. Nathan had dit niet mogen doen, hij heeft schande over onze familie gebracht, maar ook hij heeft er spijt van. En die wond aan zijn knie, die zal wel overgaan, dat is niet zo erg.”

Joachim knikt. Hij kijkt naar de stapel rozijnenkoeken, die Ruth op de tafel heeft gezet. Ze was onderweg naar het huis van Joa-

chim, toen ze de koopman halverwegen tegenkwam.

Vader wijst op de koeken.

„Eet die in gezondheid op met je vrouw Lea, het is je van harte gegund.”

Nathan haalt opgelucht adem. Dát loopt even goed af . . .

„Waar is die kwajongen?” hoort hij Joachim vragen.

„Hier, achter, kom maar mee.”

Vader Jakob neemt de lantaarn van de tafel en licht Joachim bij. Nathan weet wel zeker, dat zijn broertjes en zusjes nu achter de deur staan te luisteren. Dat mogen ze niet, maar dit willen ze zich toch niet laten ontgaan.

„Je hebt zeker wel kunnen horen wat ik allemaal zei? De mensen kunnen mij altijd goed horen,” zegt Joachim. En dan, tot Nathans verbazing, houdt hij hem de schaal met koeken voor.

„Neem er maar twee, jongen!”

Nathan doet dat met een kleur, die in het lichtschijnsel nog roder lijkt.

„Ik zal het nooit meer doen, ik heb er echt spijt van,” mompelt hij.

„Wat zeg je, jongen?”

„O ja, dat is waar ook, Joachim is doof,” bedenkt Nathan zich.

„Dank u wel, ik zal het nooit weer doen. Als ik beter ben, kom ik u een dag helpen,” schreeuwt hij.

De meloenenkoopman schuifelt tevreden naar buiten.

3. ZO'N EIGENWIJZE EZEL . . .

Ruth en Mirjam hebben de schotels bij de gasten weggehaald. Ze staan in de bijkeuken bij de geopende deur. De oven rookt, David heeft zeker weer niet uitgekeken en vochtige houtblokken gepakt. De meisjes hoesten ervan.

„Kijk eens hoe donker het is!”

De hemel boven Bethlehem, in de landstreek in het zuidwesten van Palestina, is bijna zwart. Maar als ze goed kijken, zien ze hoe

langzaam lichtjes verschijnen. Het lijkt wel of er ergens, hoog boven de stad, iemand bezig is te zaaien. Duizenden kleine lichtjes te zaaien . . . Het wordt een prachtige sterrennacht.

„Schietsen jullie eens op, hebben jullie niets te doen?”

Dat is de stem van moeder Sara. Ze is een beetje prikkelbaar, want het is zo'n drukke dag en nu is alles niet geregeld. Die rijke koopman uit Damascus, met die schitterend opgetuigde kamelen, wil een aparte kamer hebben. En moeder Sara weet niet wat ze beginnen moet, alle vertrekken zijn vol. De heer moet maar in de gelagkamer slapen. Maar ja, daar zullen ook die twee Romeinse officieren slapen. O, o, ze krijgt er hoofdpijn van. En dan staan die twee meisjes maar wat te fluisteren.

„We kijken naar de sterren, moeder,” zegt Ruth.

„En de sterren kijken of jullie je moeder wel flink helpen,” is het antwoord.

De meisjes gehoorzamen.

„Zeg Ruth, je hebt me niet verteld of grootmoeder Deborah nog een boodschap heeft.”

„Grootmoeder had weer last van haar rug,” zegt Ruth. „Ik moet maar eens gauw die wollen doek voor haar afmaken, die ik aan het weven ben.”

„Doe dat maar, kind, misschien morgen, als de gasten vertrokken zijn.”

Het wordt stil buiten, er komen nog maar weinig vreemdelingen de stadspoort binnen. Het is gevaarlijk in het donker te reizen. Er zijn wel eens rovers langs de karavaanwegen. En als de duisternis is gevallen, komen de wilde dieren uit hun schuilplaatsen te voorschijn. Dan kan men beter veilig in een stad zijn met muren er omheen.

De poortwachters hebben hun vuren ontstoken. Ze warmen zich de handen.

Door de deuropening kunnen de meisjes horen hoe er op de hoorns wordt geblazen. Dat is het teken, dat de stadspoorten worden gesloten.

„Kom, Benjamin en Nathan moeten zich wassen, en vroeg naar bed; dat is voor een keer niet erg.”

De moeder van de meisjes loopt de bijkeuken uit naar het woon-

huis. Een paar minuten is er niets te horen dan het geluid van het schuiven met schotels en kannen.

Plotseling . . . een schrik.

Er staat iemand in de deuropening. Het licht van de keukenlamp valt op hem. Het is een jonge, vriendelijk uitzienende man met een korte baard. Zijn overkleed is vuil van het stof.

„Vrede zij u,” zegt hij.

Dat is de Joodse groet.

„Vrede zij u,” groeten Mirjam en Ruth terug.

De zusjes zijn nu blij, dat het niet weer een Romein is, maar iemand van hun eigen volk. De man vraagt of hij mag binnenkomen. De meisjes knikken.

„Kom gerust.”

„Ik ben Jozef, een timmerman. Mijn vrouw en ik komen van Nazareth. We hebben al een paar dagen gereisd. Mijn vrouw heet Maria, ze heeft de reis naar Bethlehem gemaakt op de rug van ons ezeltje. We zijn uit het huis van David, zie je. Daarom moesten we naar Bethlehem reizen, om ingeschreven te worden.”

De zusjes begrijpen het. Wéér vreemdelingen, die het gebod van keizer Augustus opvolgen.

„Ia . . . ia . . . ia . . .”

Buiten balkt de ezel.

„U wilt zeker hier overnachten?” vraagt Ruth.

Jozef leunt nu tegen de deurpost. Later begrijpen Ruth en Mirjam, dat hij verschrikkelijk moe is. Hij heeft de hele dag gelopen in de brandende zon, naast de ezel.

„We hebben al aan heel wat deuren in Bethlehem geklopt om onderdak voor de nacht, maar er is nergens plaats . . . Nergens. En mijn Maria is zo héél erg moe, en het wordt steeds kouder buiten.”

Er waait die avond een kille wind uit de vlakte van Efrata over het stadje. Het lijkt kouder dan op andere avonden.

De zusjes weten niet goed wat ze moeten antwoorden.

Het balken van de ezel klinkt steeds klaaglijker. Het is alsof hij roept:

„Kom, mensen van Bethlehem, help ons, laat ons niet buiten staan.”

Mirjam gaat vader roepen.

Jozef kijkt naar de pannen, die op het vuur staan. In één ervan pruttelt gerstepap. Hè, hij zou graag een kom pap lusten, maar eerst moet Maria een plekje hebben voor de nacht.

De koopman uit Damascus heeft ruzie gemaakt met vader Jakob. Er zijn harde woorden gevallen.

„Rijke mensen denken soms, dat ze alles voor het zeggen hebben,” mompelt de herbergier boos, terwijl hij de keuken binnenkomt. Jozef treft het niet, want de vader van de meisjes is in een slechte bui. Hij beantwoordt nauwelijks de groet van de vreemdeling, die voor de oven is gaan staan en zich de handen warm wrijft. Er komt wat kleur op zijn wangen.

„Geen plaats, geen plaats . . . Je moet het maar ergens anders pro-

beren, mijn herberg is tjokvol, er kan geen duif meer bij.”¹

„Ach goede heer, help ons, mijn vrouw kàn niet meer, ze wacht buiten, op ons ezeltje.”

Nu hoort ook de herbergier de ezel balken.

„Nee hoor, het spijt me echt, maar ik heb géén plaats meer. Ga maar ergens anders aankloppen, misschien is daar nog een plekje.”

De meisjes zien hoe het gezicht van Jozef al maar verdrietiger wordt. Hij strekt de handen naar hun vader uit en zegt:

„Toe heer, alsjeblijft, een heel eenvoudig plekje. Het geeft niet waar. Al is het in de stal, daar zal het warm zijn. Toe heer . . .”

Mirjam en Ruth kijken op, er heeft nog nooit iemand in de stal geslapen . . . Zou vader dat goedvinden?

Jakob denkt diep na. De vreemdeling heeft iets in zijn ogen, wat hij niet kan beschrijven. Het zijn grote bruine ogen, die hem recht aankijken, en die het hem wonderlijk te moede maken.

„Goed dan, je kunt in de stal overnachten. Er is daar stro voldoende.”²

Jozef zucht, hij is opgelucht. Maria, Jozef en het ezeltje hoeven niet buiten in de donkere nacht te blijven.

„Naomi . . . Naomi . . .” roept de herbergier.

Daar komt ze al aan.

„Neem een lamp, Naomi, en ga met deze vreemdelingen naar de stal. Hij mag de lamp bij zich houden. Maar je moet wel voorzichtig zijn, vreemdeling, want stro brandt direct.”

„Heb goede dank, man. Ik zal voorzichtig zijn, Maria zal heel blij zijn,” zegt Jozef.

Ruth wijst op de pan met gerstepap.

„Mag ik ze allebei een kom pap brengen, vader?”

Vader Jakob knikt. Hij moet nu naar het dagverblijf om te kijken of de Romeinse soldaten al van hun tocht door de stad zijn teruggekeerd.

Naomi licht het tweetal bij. Maar wat is dat nu? De ezel wil de stal niet binnengaan. Hij zet zijn poten stijf neer en wil niet voor- of achteruit. Jozef heeft Maria van zijn rug geholpen en haar de stal binnengeleid, terwijl Naomi de lamp goed in de hoogte houdt.

¹ Vader Jakob zegt duif, want er zijn bijna geen kippen in Palestina, wél veel duiven.

² De stal is eigenlijk een spelonk, een ruimte in de rots onder het huis.

Misschien is het ezeltje bang voor Goliath, die verwonderd zijn grote kop opheft om te zien door wie hij gestoord wordt. Goliath is een oude os, die al wat kale plekken op zijn huid heeft. Zijn zwarte ogen glanzen vochtig in het dansende licht van de olielamp. „Goed volk, Goliath, goed volk,” stelt het meisje hem gerust. Naomi klopt de os maar eens vriendelijk op de rug.

„Kom vriendje, kom maar binnen,” roept Jozef en hij duwt en trekt aan de ezel. Het is eigenlijk wel een grappige gebeurtenis en Naomi moet er zachtjes om lachen.

„Hij wil niet, hij is een echte halsstarrige langoor,” vindt ze. „Misschien wil hij een kom water hebben, hij zal vast wel dorst hebben. Wacht, ik zet de lamp hier neer op de voederbak en haal wat water voor het grauwtje.”

Terwijl Naomi weggaat, komt Maria op de ezel toe. Ze gaat vlak bij zijn kop staan en aait hem zachtjes achter zijn lange oren.

„Kom baasje, ga maar naar binnen,” fluistert ze. „Ga toch mee naar binnen. Er zal je niets gebeuren. Jozef en ik zijn toch bij je. Kom maar. Je hebt me de hele dag zo goed gedragen!”

Dan opeens heft de ezel zijn kop op en stapt gewillig de ruimte binnen.

„Braaf dier, braaf dier,” prijst Maria hem. „Ga jij maar heerlijk slapen, maar eerst krijg je nog wat te eten en te drinken.”

De ezel steekt weer zijn oren op als Goliath begint te loeien, maar dat is vriendelijk bedoeld. Goliath wil alleen maar zeggen: „Kom er maar in, ik houd wel van gezelligheid.”

Toch gaat de ezel maar liever in de verste hoek van de stal, ver van de os Goliath vandaan, een plekje opzoeken.

Maria glimlacht. Ze is op een hoop hooi gaan zitten en knoopt haar omslagdoek los. Het is lekker warm in de stal.

Kijk, en daar is Ruth met twee dampende kommen gerstepap en daar komt ook Naomi met een kom fris water. Terwijl Jozef en Maria eten, horen ze het ezeltje behaaglijk zijn water opslurpen. Iedereen is tevreden. Jozef praat af en toe met de meisjes.

„Jullie zijn zeker nog nooit in Nazareth geweest? Nee hè, dat dacht ik wel. Het is ook maar een klein dorp. Wij wonen helemaal in het oosten van Palestina, in de landstreek die Galilea heet. Er liggen allerlei plaatsen bij ons in de buurt. Kana, Tiberias en Kapernaüm. Ik ben de timmerman van Nazareth, ik maak de ploegen voor de boeren, en driepoten en tafels, ook slaapbanken en deuren. Er is veel te doen, maar nu heb ik de werkplaats moeten sluiten, omdat we naar Bethlehem moesten gaan.”

De meisjes nemen de lege kommen mee.

„Goedenacht.”

„Goedenacht, de Heer zij met jullie,” antwoorden Maria en Jozef. Hij sluit de deur van de stal.

In de herberg maken de gasten zich klaar voor de nacht. In het slaapvertrek van de meisjes wordt nog druk gebabbeld. Ze vertellen aan Mirjam van die man en die vrouw die in hun vaders stal een plaats voor de nacht hebben gekregen. En van die eigenwijze ezel die eerst niet naar binnen wilde.

„Zeg Mir, ze komen uit Nazareth, dat ligt aan de grote weg naar Tiberias en naar Syrië.”

De zusjes hebben hun mantels¹ strak om zich heen getrokken. Ze zeggen hun avondgebed. Ze zijn ook moe, het is een drukke dag geweest, en morgen moeten ze weer vroeg op.

Er branden nu bijna geen lichten meer in Bethlehem.

De poortwachter zit te knikkebollen in de poortwoning, de houtblokken in het vuur aan zijn voeten vallen in as uiteen. Wie heel goede oren heeft, hoort in de verte het brullen van een leeuw. In de gelagkamer liggen de Romeinse soldaten op de vloer. Ze snurken van jewelste. Ook in het gastenverblijf zijn alle slaapbanken bezet. De jongens slapen achter de huiskamer in een klein vertrek.

„Au, je ligt op mijn zere been, sukkel,” roept Nathan nijdig en hij probeert Benjamin, die in zijn eerste slaap is, weg te duwen. Maar zijn broertje trekt zich er niets van aan, hij slaapt als een blok.

„Je moet uitkijken, Ben. Vooruit, op zij . . .”

Dan steekt vader Jakob zijn hoofd om de deur.

Nathan ziet hem daar staan in zijn lange mantel die wat openvalt. Zijn zwarte golvende baard steekt scherp af tegen het witte onderhemd. Zo moet ook een profeet er hebben uit gezien, schiet het opeens door Nathan heen. Ja, profeten waren er vroeger, die zijn er nu niet. Hij zou toch best eens een echte profeet willen zien.

„Stil jongens, ik wil niets meer horen, anders maken jullie de gasten wakker. Gauw gaan slapen, hoor!”

Benjamin heeft er niets van gehoord, hij glimlacht in zijn slaap. Hij droomt zeker van die kunstenaar met zijn apen, die hij op de markt heeft gezien.

„Nacht jongens.”

„Nacht vader.”

Dan wordt het heel stil in de herberg van Bethlehem.

4. VERBAASDE HERDERS

Ruben, de wachter aan de Poort der Kaasmakers, zit te doezelen. Het houtvuur in het poorthuis brandt laag, want Ruben heeft er

¹ Nachtkleren; een pyjama kende men toen nog niet.

al in een uur geen verse blokken opgegooid. Het was ook zo'n drukke dag! Misschien zijn er wel duizend mensen door zijn poort de stad binnengekomen. Of wel honderd . . . Ruben weet dat niet zo precies; hij kan niet schrijven en ook niet rekenen. Dat is helemaal niet zo erg, want er zijn maar weinig mensen in Bethlehem, die dat kunnen. Daarom vindt hij duizend veel en honderd vindt hij óók veel. Hij heeft een deken over zijn voeten getrokken en is zo heerlijk aan het knikkebollen, dat hij helemaal vergeet naar buiten te gaan om de stenen trap naar de stadswal op te lopen en

uit te zien over het veld. Dat moet Ruben, de poortwachter, van tijd tot tijd doen. Maar die nacht kan hij z'n ogen niet openhouden. Hij zit heerlijk te slapen. Trouwens, vreemdelingen komen er nu toch niet meer.

Ja, als Ruben wakker was geweest, zijn mantel om zijn schouders had geslagen en op de stadsmuur, terzijde van de nu gesloten poort, was geklommen, dan zou hij lichtjes hebben kunnen zien . . . Dansende lichtjes in het donkere veld, die achter elkaar uit de heuvels komen, in de richting van de stad.

Het zijn toortsen, stokken, waaraan een vlam brandt.

Het zijn herders, die de stokken dragen om bij het grillige schijnsel hun weg te vinden, om niet te struikelen over stenen en stronken. Wat is er met die schaapherders aan de hand? Ze horen toch in de heuvels te zijn, bij de schapen? Er zijn kudden met wel duizend schapen. Dat zijn er echt wel duizend en niet honderd. Als het avond wordt, brengen de herders ze bijeen in grote ruimten, die zijn omgeven door lage aarden of stenen wallen, met hier en daar wat hakhout. In het midden stoken de herders iedere nacht een vuur. Ze liggen dan rondom de vlammen met hun herdersstaf naast zich en roepen af en toe wat tegen de honden. Er zijn altijd herdershonden bij de schaapskudden. De honden helpen de herders bij het waken over de schapen en lammeren.

Schapen en ook lammetjes kunnen soms net zo eigenwijs zijn als ezels. Sommige schapen houden ervan in hun eentje er vandoor te gaan, van de kudde af te dwalen. Ze denken, dat het gras verderop altijd lekkerder is dan het gras, dat de herders voor hen hebben uitgezocht. De mensen in Palestina rekenen erop, dat de herders geen schaap verloren laten gaan. Van schapewol kunnen ze kleren maken en schapevlees kunnen ze eten. Koeien zijn er niet in het Joodse land, er is dus ook geen koemelk, wel schape-melk.

Als het donker is, komen de wilde dieren uit hun schuilplaatsen te voorschijn. De hyena's, de jakhalzen, de wolven en zelfs beren. Daarom hebben de herders niet alleen een herdersstaf, maar ook een knuppel, beslagen met ijzer, en een dolkmes in hun gordel. Herder-zijn is soms een gevaarlijk beroep. Je moet tegen de hitte kunnen en tegen de kou, en het kan 's nachts erg koud zijn in de

velden van Efrata.

Ook die nacht liggen de herders bij de vuren. Simon, Jafet, Salomon, Abraham en Izaäk, een herdersjongen, vormen een apart groepje. Iedere grote kudde heeft een aantal herders.

Soms slapen ze, dan waken ze weer. Ze hebben een scherp gehoor. Bij het minste teken van onraad staan ze op en maken een rondgang. Als de honden onrustig worden, moeten ze dubbel op hun hoede zijn.

In de verte, in het dal, ligt de stad, waar de mensen slapen in hun veilige huizen.

Die nacht beléven de herders iets wat niemand zal willen geloven. Het lijkt of ze dromen, maar ze dromen niet.

Het zijn harde ruwe mannen, die precies weten wanneer het gaat regenen of waaien, die weten waar de wilde abrikozen groeien en waar geurige jasmijn staat. Het zijn mannen die gewend zijn buiten te leven; ze zijn ook nergens bang voor. Waarom zouden ze ook?

Maar wat er die nacht in hun kamp gebeurt . . . Ongelooflijk!

Salomon heeft net een ronde gedaan. Hij trekt zijn mantel wat dichtër om zich heen en wil Simon wekken om de wacht over te nemen, als . . .

Wat is dat? Is het al dag geworden, en zo vlug? Het is helemaal helder en zùlk een scherp licht, dat het Salomon pijn doet aan zijn ogen. Vlak boven hen, waar de sterren tevoren stonden, is het één en al zonlicht! En midden in dat licht een . . . engel! En nóg één . . . ! Salomon wordt een beetje bang. Voor wilde dieren is hij dat niet, maar dit is allemaal zo vreemd. Hij roept, schreeuwt, zijn stem klinkt een beetje schor.

De anderen krabbelen overeind. Ze gaan dicht bij elkaar staan en vergeten de kou.

Izaäk, die nog maar veertien jaar is, staat te trillen op zijn benen. Hij mocht voor het eerst mee, met oom Simon. Hij is nog nooit in de nacht in de heuvels geweest. En nu? Hij wil zich flink houden, maar gaat toch heel dicht bij zijn oom staan. Je kunt niet weten. Zijn tanden klapperen en hij stopt zijn hand in de grote hand van herder Simon. Dat geeft toch een beetje een vertrouwd gevoel. Hij durft nu ook wel te kijken.

De honden sluipen naderbij. Ze houden zich heel rustig, ze blaffen niet. De herders hebben nog nooit engelen gezien.

Er wordt ook gezongen!

Herders weten wel iets van zang, van muziek af. Izaäk is de beste fluitspeler tot ver in de omtrek. De boeren zeggen zelfs, dat de schapen naar zijn spel luisteren . . . En misschien is dat ook wel zo. De honden luisteren er in ieder geval naar. Als de herdersjongen speelt, kwispelen ze met hun staart.

Er is nu een engel, die wat dichterbij komt.

De herders slaan hun handen voor het gezicht, ze begrijpen het

nu. Hier gebeurt iets, dat regelrecht uit de hemel komt. De engel heeft een boodschap voor de herders.

Jafet, die de beste oren van allemaal heeft, buigt zich naar voren, maar de stem is zo helder, dat ze het allemaal horen.

Wat zegt die engel? De mannen behoeven niet bang te zijn. Ze mogen het nieuws het éérsst weten. Niet de keizer, hooggeleerde heren, priesters horen het voor het eerst, nee, zij, de herders... Terwijl ze slapen, is in Bethlehem een koning geboren! Jawel, als ze de geschiedenis van het Joodse volk kennen, weten ze toch, dat er in Israël een kóning wordt geboren. Maar niet zo maar een koning, het is een vorst, die alle mensen gelukkig wil maken. En die koning is nu gekomen in Bethlehem, de stad van David. Jullie moeten naar hem toe gaan, herders. Ga dan naar de herberg van vader Jakob, maar zoek niet in het gastenverblijf, ga naar de stal, naar de spelonk onder het huis. Hij ligt daar in de voederbak. Dát is de boodschap.

„Ere zij God in den Hoge,

Vrede op aarde,

In de mensen van Gods welbehagen.”

Dan, opeens, is het weer nacht. De sterren staan opnieuw te flonkeren, de mannen hebben het weer koud, de honden janken zachtjes en de schapen, onrustig geworden, beginnen te blaten.

De herders kijken elkaar verbaasd aan. Ze knijpen zich even in de arm, ja, ze zijn toch wakker. Ze dromen heus niet.

Salomon is de eerste, die wat zegt.

„We moeten naar Bethlehem, dadelijk, steek de toortsen aan, en laat de honden achterblijven om op de schapen te passen. Dat kan best.”

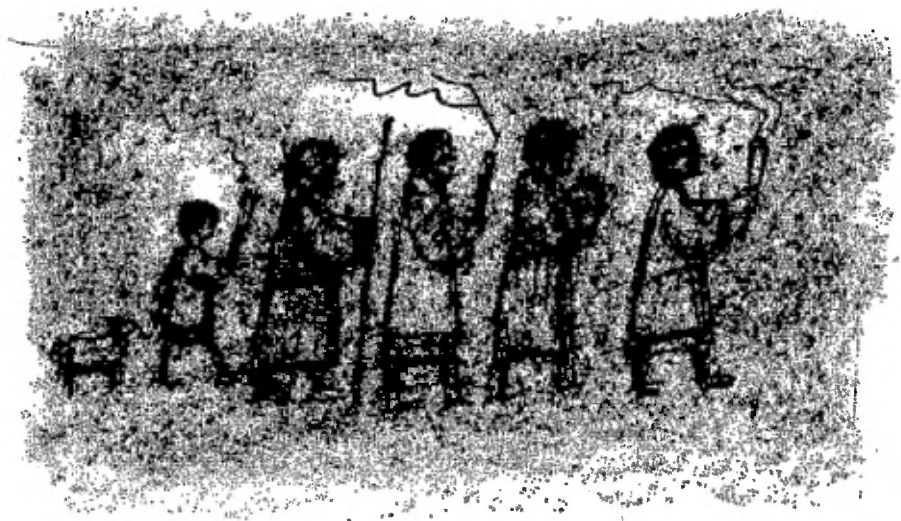
Jafet maakt tegenwerpingen.

„We hebben onze kudde nog nóóit alleen gelaten en zeker niet midden in de nacht. Kan dat wel? Wat zullen de mensen zeggen, als ze dat horen?”

Simon is het met Salomon eens.

„Niet zeuren, mannen, we gaan op weg. We gaan de koning zoeken. En jij, Izaäk, gaat natuurlijk ook mee.”

Abraham gooide nog flink wat hout op het vuur. Het mocht niet doven.

Ja, als Ruben de poortwachter niet had geslapen, zou hij ze hebben zien aankomen. Een kleine stoet met wiegende lichtjes.

Nu schrikt hij wakker als hij op het luik van de poortdeur hoort bonzen.

„Wie kan dat zijn, wie is er midden in de nacht?”

Ruben mag de poort niet openmaken. Niemand mag na zonsondergang de stad binnenkomen. Dan moeten ze maar wachten tot de zon opgaat. Zo luiden de voorschriften. Niets aan te doen.

Maar het gebons houdt aan, hij hoort nu ook mannenstemmen.

„Maak de kleine poortdeur open, Ruben, wij zijn het, de herders uit de heuvels van Efrata. Je kent ons wel: Simon, Salomon, Jafet, Abraham en de kleine Izaäk.”

De poortwachter loopt naar buiten. Hij heeft een knuppel in de hand, je kunt niet weten. In de andere hand draagt hij een brandende olielamp. Hij schuift twee grendels van het luik in de kleine poortdeur en doet het dan voorzichtig open. Hij tilt de lamp hoog op. Om beurten moeten de herders hun gezicht laten zien.

Ja, het zijn de herders, hij herkent ze allemaal, ook Izaäk.

„Waarom willen jullie midden in de nacht de stad binnen? Jullie moeten de wacht houden over jullie kudden. Het is me wat moois om die zo maar in de steek te laten... Schavuiten zijn jullie.”

„Luister Ruben, we moeten naar de herberg van Jakob, daar is de lang verwachte Messias geboren. Een engel heeft het ons verteld . . .”

Nu moet Ruben, die klaarwakker is, toch even lachen.

„Schei toch uit, jullie hebben zeker te veel zoete wijn gedronken.”

„Nee Ruben, het is waar, maak de kleine poortdeur open. We moeten naar binnen. Heus, het is wáár. Geloof ons toch!”

„Nu goed dan, wacht even. Maar wee, als jullie me voor de gek houden . . .”

De poortwachter sluit het luikje en rammelt met de kettingen, die aan de grendels van de poortdeur hangen. Dan piept de deur, hij gaat langzaam open.

Achter elkaar komen de herders binnen.

De laatste is Salomon. Wat is dat, wat draagt hij daar in zijn armen? Het zegt: Mê, mê, mê . . . !

Een lammetje.

Achter Ruben aan lopen ze naar het poorthuis. Het is er behaaglijk warm.

Salomon duwt het lammetje in de armen van Ruben.

„Hier, pas er even op. Het is afgedwaald van de kudde. We vonden het op onze weg hierheen.”

Het lam kijkt wat verschrikt rond. Het is niet gewend in een vertrek te zijn.

„Wat moet ik daarmee beginnen?” vraagt Ruben, die wat verbaasd met het dier voor het zacht-gloeiende vuur staat.

„Gewoon, even op het lam passen. We zijn gauw weer terug. We kunnen de kudde toch niet lang alleen laten.”

Ze willen verder gaan, maar Ruben houdt hen tegen.

„Jullie hebben nog niet precies verteld, wat er buiten gebeurd is. Je zegt, dat het licht was, net als overdag en dat een stem tot jullie heeft gesproken. Een engel? En dat je naar Bethlehem moest gaan?”

„Ja, zo is het, Ruben. Maar nu moeten we opschieten, we hebben geen tijd meer te verliezen. Als we straks terugkomen, zullen we je alles wel precies vertellen. Pas goed op het lam en . . . bedankt voor je medewerking.”

De mannen grijpen hun toortsen, die ze zolang buiten, tegen de

stenen muur, hebben gezet.

Ruben schudt z'n hoofd. Hij begrijpt er niets van. De mensen zeggen, dat herders wat vreemde mannen zijn, eigenlijk avonturiers, die niet in huizen willen wonen, die graag buiten op het veld zijn. Ja, ze zijn anders dan de mensen in de steden en dorpen. De voetstappen van het vijftal klinken hol in de verlaten straten van Bethlehem.

„We zijn er helemaal niet op gekleed om naar de koning te gaan,” zegt Simon als ze over het marktplein lopen.

„Ik ben nog nooit bij een koning op bezoek geweest,” mompelt Salomon.

Abraham, de sterkste van allemaal, is zelfs een beetje bang. Liefst zou hij rechtsomkeert hebben gemaakt . . .

„Ik ben van plan een diepe buiging te maken, dat hóórt zo.” Izaäk raakt wat opgewonden.

Jafet zegt: „Een koning, die in een stal ligt! Dat is nog nooit gebeurd. Hebben we het wel goed verstaan, mannen?”

„Jij moet maar wat achteraf gaan staan als we bij de koning zijn, Salomon. Je hebt zo'n harde stem. Van jou schrikt hij vast en zeker.”

De anderen lachen, ja, Simon heeft gelijk. Salomon heeft net zo'n luide stem als Joachim, de dove meloenenkoopman.

„Blijf jij zelf maar achteraf staan, jij hebt zo'n rare neus. Als de kleine koning die ziet, zet hij het direct op een huilen.”

Dat is waar. Simon heeft een grote rode neus en bovendien grote zwarte wenkbrauwen.

„Zouden we wel bij de koning worden toegelaten, zo midden in de nacht?” vraagt Jafet zich af.

Hij heeft zijn herdersfluit in zijn zak. Misschien vindt de kleine koning het wel leuk als hij een liedje voor hem speelt . . .! Als ze mógen binnenkomen . . .

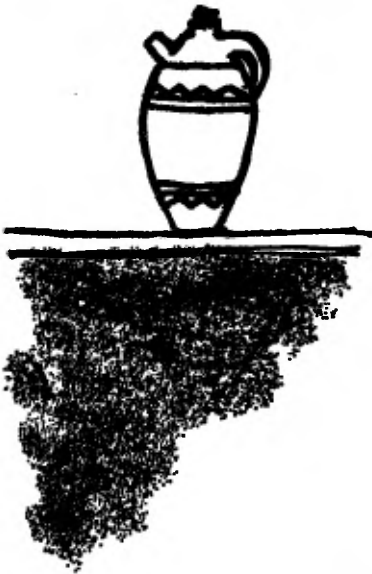
Eigenlijk beginnen ze met z'n allen een beetje te twijfelen. Hebben ze het werkelijk niet gedroomd? Van die boodschap, die uit de hemel kwam?

Voor hèn, doodgewone schaapherders?

5. BEZOEK VOOR DE KLEINE KONING

Nathan geeft een schreeuw van pijn. Hij is diep onder de kameelharen deken geschoven en daardoor klinkt z'n kreet niet zo luid. Die vervelende woelwater van een Benjamin ligt zó te schoppen in z'n slaap. En natuurlijk raakt hij de zere knie van Nathan. Dát doet even pijn! Nathan gaat recht overeind zitten en wrijft over zijn been.

Hè, eigenlijk is het wel prettig even wakker te worden. Het heeft

iets heerlijk geheimzinnigs als je wakker bent en iedereen slaapt. En Nathan is helemaal niet moe, want hij heeft immers de hele dag moeten zitten. Eens kijken wat hij zal gaan doen? Hij zou nog best een rozijnenkoek lusten, of nee, een beker druivesap. Er staat een kan in de bijkeuken.

Nathan weet, dat vader en moeder niet willen hebben, dat de kinderen uit bed komen. Maar ja, als je nou eenmaal geen slaap hebt? Hij is al met één been van de slaapbank, tjonge, het is wel koud. Nathan kent de weg door het huis op zijn duimpje. Eerst heel voorzichtig over Benjamin heen stappen, dan naar de deur,

maar die staat op een kier en dan langs de gelagkamer door het slaapvertrek van de meisjes . . . O, als die nu maar vast slapen. Stel je voor als één van hen gaat gillen . . . Welnee, Ruth, Mirjam en Naomi hebben toch de hele dag hard gewerkt, die slapen als rozen. Vader wil nog wel eens een rondgang maken om te zien of alles in orde is, maar die zal toch ook wel slapen. Hij heeft vader die avond een paar keer zien gapen.

Hè, hij heeft toch zo'n reuze zin in een beker druivesap. Een paar slokken maar en dan weer, vlug, in bed. O, pas op, daar struikelt hij bijna over een sandaal. Zeker van Benjamin, dat is toch zo'n slordevos. Hola, hij stoot een krukje om. Vervelend, want het geluid hoor je duidelijk. Even wachten of het stil blijft. Nathan staat nu bij de deur. O kijk, er valt wat maanlicht in de gelagkamer. Daar slapen de Romeinse soldaten. Hij kan ze goed zien. Hoor toch eens hoe ze snurken . . . Het gezoem van een zwerm bijen is er niets bij. Hij zou best even die helm met die prachtige gele pluim kunnen opzetten. Maar dan moet hij eerst over die ene officier heen stappen. Oppassen, dat hij niet weer struikelt . . . Ziezo, dat is gelukt. Zo'n helm is toch zwaarder dan hij dacht. Z'n hele hoofd verdwijnt er bijna in.

Opeens staat Nathan verstijfd van schrik.

Die ene Romein zegt iets. Hij spreekt in een taal, die Nathan niet kan verstaan. De jongen durft bijna geen adem meer te halen. De soldaat praat in zijn slaap. Kijk maar, hij rolt zich op z'n andere zij en snurkt weer door. Gelukkig, er gebeurt niets. Toch maar gauw die helm neerzetten.

Nathan sluipt nu door het slaapvertrek van zijn zusjes. Zijn voet raakt iets. Rinkeldekinkel . . . Er rolt iets over de vloer. Nathan voelt zijn hart in zijn keel kloppen. Dan weet hij het. Hij heeft een armband weggeschopt. Wie laat er nu een armband op de grond liggen? Nu maar opschieten.

Daar is hij bij de bijkeuken. Waar is de kan nu? O, daar, achteraan op de tafel. Er moeten ook bekers staan. Nou ja, als hij die niet kan vinden, drinkt hij maar een paar slokken uit de kan. Als zijn moeder dat zou zien . . . Oei!

„Druivesap is vast heel goed voor mijn zere knie,” denkt Nathan, om zichzelf gerust te stellen.

Hij neemt een slok. Dat smaakt even lekker, veel lekkerder dan overdag. Als hij een tweede slok wil nemen, gaat er een schok door Nathan heen. De rand van de tinnen kan tikt tegen zijn tanden. Er wordt geklopt . . . Of verbeeldt hij het zich maar? Nee hoor, er wordt werkelijk geklopt. Nathan hoort het duidelijk. Wat moet hij doen? Gauw naar bed gaan of de deur openmaken? En wie zou dat wel zijn? Nathan gaat vlak bij de deur staan, en vraagt met een trillende stem:

„Wie . . . wie is daar?”

„Ik ben het, Jozef, de timmerman, die met het ezeltje is gekomen, je weet wel. We slapen in de stal.”

Nathan schuift de grendel van de deur weg. Dat durft hij zo maar. Ja, daar staat de man van het ezeltje.

„Vraag of je moeder naar de stal komt, jongen, er is een kindje geboren.”

De timmerman uit Nazareth draait zich om en gaat weg, terug naar de stal.

Nathan draait even. Hij ziet naar buiten. Het is een lichte nacht geworden. Voor hij het weet, staat hij in het slaapvertrek van de meisjes.

Er steekt een blote voet onder de dekens uit. Heel zachtjes knijpt Nathan in de grote teen. Vast de grote teen van Ruth. Ja, het is Ruth. Kijk, ze beweegt zich.

„Word wakker, Ruth, ik ben het, Nathan. Er is een kindje in de stal geboren.”

Het meisje steekt haar hoofd boven de dekens uit. Ze is nijdig omdat iemand haar heeft wakker gemaakt.

„Je hoort in bed te liggen. Als vader weet, dat je op bent, zwaait er wat. Vooruit, schiet op, naar joch.”

„Luister dan toch, Ruth, er is een kindje geboren. Bij ons in de stal. De timmerman, je weet wel, die man van het ezeltje, is het net komen zeggen. Je moet moeder roepen. Nu dadelijk.”

Heel langzaam dringt het tot Ruth door.

„Een kindje geboren? In de stal? Ik ga moeder roepen. Schiet jij maar op. Naar bed, je zult anders nog kou vatten. Maar pas op als je me voor de gek houdt.”

Ruth slaat de dekens weg. Maar nu zijn ook Naomi en Mirjam

wakker geworden. Nathan denkt er niet aan om naar bed te gaan. Hij gaat David en Benjamin wakker maken. Nee, dat zegt hij niet tegen Naomi, die de oudste is, want dan mag dat toch niet.

Eerst is moeder Sara boos als ze merkt, dat alle kinderen uit bed zijn. Wat is dat voor een spektakel midden in de nacht?

„Zijn jullie niet wijs?” vraagt ze.

De meisjes beginnen allemaal tegelijk te praten. Hun moeder begrijpt al gauw wat er aan de hand is.

„Kleed je maar vlug aan. Naomi moet de oven aanmaken, we moeten warm water hebben om het kindje te wassen. Maar stil, hoor, anders worden de gasten wakker.”

De jongens, in hun mantels, komen nu ook in de keuken. Ze willen allemaal mee naar de stal.

„Niks daarvan. Ik ga alleen en misschien mogen jullie later komen kijken,” beslist moeder.

Mirjam brengt een brandende lamp in de keuken. In de frisse nachtlucht ruiken ze de weë geur van olijfolie. Nathan ziet de schaal met rozijnenkoeken staan. Er liggen er nog een paar op. Hij zou best een koek lusten . . .

De meisjes praten druk over het kindje. Nathan is een gewichtig persooentje. Hij heeft het nieuws het eerst gehoord.

„Gelukkig, dat onze Nathan zo licht slaapt . . . Hij heeft horen kloppen,” zegt Naomi.

Nathan vindt, dat hij maar beter doet niets te zeggen.

„Zou het kindje al kleertjes hebben? Ik zou er best een paar kunnen maken,” denkt Mirjam.

„Misschien wil het kindje wel een pop van mij hebben,” denkt Ruth. Ze heeft nog altijd haar lievelingspop bewaard, van vroeger.

„Ik zal vader vragen of het kindje en zijn vader en moeder naar een slaapvertrek mogen. Of in de gelagkamer, dan moeten die nare Romeinen maar in de stal slapen,” denkt Naomi.

Maar waar is de herbergier? Die slaapt maar door alles heen . . . Nathan bedelt bij zijn oudste zus.

„Naomi, mogen we een koek . . .? Het is nu toch féést! Er is een kindje geboren!”

„Hé ja,” roepen de anderen.

„Ieder een halve,” beslist Naomi, „en kruimel niet op de schone

vloer.”

Het is even stil in de keuken. Ze zitten met z'n allen te smikkelen. Benjamin vindt het een avontuur; zo maar uit bed en gezellig bij elkaar, terwijl het buiten donker is. Dat is nog nooit eerder gebeurd. En ook nog koek eten.

„Als ik groot ben, zal ik voor het kindje een pijl en boog maken,” kondigt hij met volle mond aan.

Ze lachen hem uit.

„Ik zal voor het kindje een beest van hout snijden. Een kameel of een drommedaris . . .,” deelt David mee.

Nathan wil ook iets zeggen, maar hij slikt zijn woorden in. Er klinken voetstappen op straat. Wat zou er nu weer zijn? Late voorbijgangers? Maar iedereen in Bethlehem slaapt toch? Het is nacht.

Gebons op de voordeur, vlak bij de gelagkamer waar de Romeinen slapen. Die zullen er vast niet doorheen slapen. Hoor toch eens, wat een lawaai!

Nu zal vader ook wel wakker worden. En moeder is in de stal. Naomi neemt de leiding op zich.

„Vooruit jongens, ga kijken wie daar klopt. Maar als jullie bang zijn, ga ik wel.”

Natuurlijk zijn de jongens niet bang. Het gebons wordt nog luider. Ze moeten door de gelagkamer, waar een brede streep maanlicht door het bovenraam naar binnen valt. Benjamin, David en Nathan zien, dat de soldaten overeind zitten. Twee slaperige gezichten. David heeft de olielamp meegenomen. Benjamin, die eerder bij de deur is dan Nathan, die echt nog niet zo vlug vooruit kan, gaat op z'n tenen staan en duwt de grendel weg.

Tjonge, een héle groep mannen . . . Die zijn vast aan het verkeerde adres. Kijk, ze hebben brandende toortsen bij zich.

„Hier is toch de herberg van Jakob?” vraagt één van de mannen. Bij het rossige licht, dat op hun donkere baarden valt, zien ze er wat vervaarlijk uit.

„Ja heer,” antwoordt Nathan. „Maar er is helemaal geen plaats meer.”

Dan ziet hij, dat er ook een jongetje bij de mannen staat. O, maar dat is Izaäk, een vriendje van de markt.

„Daar heb je Ies,” roept hij uit.

De mannen hebben geen tijd voor jongenspraat, ze willen naar de stal.

„Ik ben Simon, de herder,” zegt de man, die vooraan staat. „Er is in jullie stal een koning geboren.”

„Welnee, een kindje,” roept Benjamin.

„Wijs ons maar de weg, jongens. Wij weten héél zeker, dat er een koning is geboren, een kleine koning. Wij waren buiten in de heuvels en daar heeft een engel het ons verteld.”

De jongens kijken de herders verbaasd aan.

Een engel... Ze hebben een engel gezien? Dàt is even wat...!

Nu is ook vader Jakob naar de deur gekomen. Hij duwt de jongens op zij en praat met de mannen.

Even later komen ook Fabius en Decimus erbij. Ze zien er helemaal niet zo krijgshaftig uit als in het daglicht. De soldaten zijn kwaad.

„Wat betekent dit lawaai in de nacht? We kunnen niet eens rustig slapen. Dat is wat moois. Maak er gauw een eind aan, herbergier, anders zwaait er wat, begrepen?”

„Neemt u het ons alstublieft niet kwalijk, maar er is wat bijzonders gebeurd,” zegt de herbergier.

De herders zijn nu de gelagkamer binnengekomen. Ze verspreiden een geur van schapen en aarde. Nathan staat te fluisteren met Izaäk, die hem alles precies vertelt.

De Romeinen horen nu ook, dat er een koning is geboren. Ze lachen luid. Koningen worden in paleizen geboren, nooit in een stal. Stel je voor, een kóning in een stal . . . Die mensen, hier in Bethlehem, zijn toch wel eenvoudige lieden. Je kunt ze van alles wijsmaken. Die ene grote man, de oudste herder, houdt vol. Hij zegt, dat ze gekomen zijn om de kleine koning te aanbidden. De soldaten halen hun schouders op, maar hun nieuwsgierigheid is gewekt. Nee, ze gaan niet naar bed, ze willen wel eens kijken hoe dit alles afloopt.

„Wat is dat hier allemaal?”

O, daar is moeder Sara. Die weet er alles van, want die is in de stal geweest. De herders vertellen ook haar wat ze allemaal hebben meegemaakt. De vrouw van de herbergier staat nu in het midden van een kring van grote mensen en van kinderen.

„Er is een kindje geboren in de stal, een heel lief kindje. Een jongetje. Ik heb het even mogen vasthouden.”

„Het is de kleine kóning. De koning die ons is beloofd,” beweert Salomon.

„Het moet de koning zijn over wie de engel heeft gesproken,” valt Simon hem bij.

De kinderen kijken met ontzag naar de ruige herders. Ze zijn wel een beetje jaloers op Izaäk, die dit hele avontuur in de heuvels van Efrata heeft meegemaakt.

„Ik had er best bij willen zijn,” denkt Benjamin.

De herders praten steeds maar over een koning. Zou zijn vader dan een koning en zijn moeder een koningin zijn? Dàt kan toch niet?

Moeder Sara kijkt de herders aan.

„Jullie kunnen toch niet, midden in de nacht, naar een pasge-

boren kindje toe gaan?" sputtert ze tegen.

„De engel heeft het ons gezegd, die heeft het ons opgedragen.” Sara glimlacht. Ze neemt de olielamp in de hand.

„Jullie mogen met z'n allen éven gaan kijken. Even maar, want het kindje moet slapen. Het ligt in de voederbak van Goliath, onze os. En de moeder ligt er op een bed van stro naast. We hebben het kindje gewassen en het in doeken gewikkeld! ¹ Ga nu maar met me mee.”

„Een kleine koning,” denkt Naomi. „Wat wonderlijk allemaal.” Over de binnenplaats lopen ze en daar dalen ze af naar de stal. Die is groot, ze kunnen er allemaal in. Er brandt een lamp, die een zacht schijnsel verspreidt. Achteraan, ver van de deur, staat de voederbak. Die dient als wieg voor het kindje. Ze zien ook de grijs-witte schim van het ezeltje en de donkere gedaante van Goliath. En wat doen de herders nu? Ze lopen moeder Sara voorbij, groeten Maria en Jozef niet eens, maar gaan op hun knieën liggen, vlak voor de voederbak. En Izaak maakt een diepe buiging. Dat hoor je te doen voor een koning. Hoe het komt weten ze niet, maar de kinderen en hun vader en moeder gaan nu ook op hun knieën liggen.

Nathan vergeet even z'n zere knie.

„Au,” roept hij.

De anderen roepen: „Ssssst.”

De kinderen willen eigenlijk wel direct naar de houten „wieg” lopen, maar ze durven niet goed en bovendien, de herders versperren de weg.

Hoor, Salomon praat zacht.

„Dag lief klein kind. Vrede zij met je. De mensen hebben al zo lang op je gewacht. Breng ons geluk. Je bent het geschenk van God. Dat heeft de engel zelf gezegd.”

De anderen luisteren vol ontzag. Alleen de Romeinen zijn blijven staan.

Moeder wenkt de kinderen. Ze lopen nu over het stro naar de voederbak, die ook wel kribbe wordt genoemd.

Ze kijken erin en durven haast geen adem te halen.

Er ligt een heel klein kind, het schijnt te slapen.

¹ In Palestina werden pasgeboren baby's altijd in doeken gewikkeld.

Ze willen wel een hele tijd blijven kijken.

„Dag kleine koning,” fluistert Mirjam.

Dan, opeens, hóór... muziek! Izaäk heeft zijn herdersfluit te voorschijn gehaald en speelt een wijsje. Een wiegeliedje, dat alle moeders in Palestina zingen als er een klein kindje is geboren. Nathan heeft zijn fluit niet bij zich, maar hij zal morgen een liedje komen spelen. Misschien wel twee.

Goliath schudt z'n logge kop heen en weer, hij houdt wel van muziek. En het ezeltje? Het spitst zijn lange oren en tilt om beurten zijn voorpoten op. Het lijkt wel of het ezeltje op de maat van de muziek een beetje danst...

De timmerman komt op Izaäk toe en legt een hand op zijn bol. „Dank je wel, lieve jongen.”

En het kindje? Dat doet heel even de oogjes open, alsof het wil zeggen: „Ja, Izaäk, ik hoor het wel!”

Moeder Maria knikt de herdersjongen toe, ze heeft het heel mooi gevonden.

Ruth wil zo graag iets vragen.

„Toe dan maar,” zegt haar moeder.

„Hoe heet het kindje? Heeft het al een naam?”

De timmerman Jozef kijkt naar zijn vrouw en die zegt zacht:

„Dat zul je later wel horen.”

„Ik zal jullie vertellen wat er al eerder is gebeurd. Maria en ik wisten, dat hij zou worden geboren, want er is ook bij ons een engel gekomen,” begint Jozef.

De herders luisteren gespannen. Zie je wel? De vader en moeder zeggen het nu zèlf.

„Jullie weten, dat we in Nazareth wonen. Maria en ik houden erg van elkaar en we waren van plan te gaan trouwen. Op een dag, toen Maria alleen thuis was, kwam er een engel. Maria schrok wel, dat kun je begrijpen. Ze had nog nooit een engel gezien. De engel zei tegen Maria, dat ze niet bang moest zijn. Hij zei: De Heer is met u! Jij, Maria, zult een kindje krijgen, een zoon, en je zult hem de naam Jezus geven. Maar dat kindje is de zoon van God.”

Jozef wacht even. Iedereen in de stal is stil. Wat een geweldige gebeurtenis zo'n boodschap te horen.

„Heeft Maria iets tegen de engel gezegd?” vraagt Sara, want die kan haar nieuwsgierigheid niet bedwingen.

„Maria zei: Ik vind het goed, dat het zo zal gebeuren.”

„En toen?” vraagt Naomi, die nu ook wel wat durft te zeggen.

„Toen is de engel weggegaan,” voegt Jozef eraan toe.

Ze zijn er allemaal stil van.

De kinderen willen wel een hele tijd blijven kijken, maar moeder zegt heel beslist: „Vooruit, naar bed. Morgen mag je iedereen in Bethlehem vertellen wat je beleefd hebt. Maar eerst gaan slapen.” Ze gaan stil de stal uit, de Romeinse soldaten als laatsten met de herbergier. Die doet de deur van de stal dicht.

Buiten gekomen ontsteken de herders weer het vuur in hun toortsen. Voordat ze weggaan, horen de kinderen die ene grote herder tegen hun vader zeggen:

„De redder is u geboren; dat zei de engel.”

Ze zijn nu allemaal in de gelagkamer, de herders nemen afscheid. De spanning is gebroken. Ze lachen, ze zijn reuze blij. Iedereen lacht, iedereen is vrolijk. Dat komt door het kindje Jezus, dat ze

gezien hebben. Eigenlijk zouden ze met elkaar een vrolijk lied willen zingen. Maar dat gaat niet, want de andere mensen in het gastenverblijf zouden wakker worden, en de Romeinen zouden wéér boos worden.

„Laten we niet vergeten het lammetje op te halen,” mompelt Izaäk, die nu kleine oogjes heeft van de slaap.

Ja, de herders moeten terug naar hun schapen, de kinderen moeten naar bed.

„Goedenacht. De Heer zegene u.”

Met deze groet gaan de herders weg, naar de poortwachter.

„Goedenacht, de Heer zegene u,” groeten vader Jakob en moeder Sara.

„Waar is Benjamin gebleven?”

Naomi merkt, dat haar kleine broertje er niet is. Ze kijken rond. Wel alle mensen . . . Moet je nu eens zien.

Benjamin is op de deken van Decimus in slaap gevallen, met een strohalm in z'n hand. Zelfs de soldaten moeten erom lachen!

INHOUD

1. Dat zit Nathan niet glad!	5
2. Benjamin is niet bang . . .	15
3. Zo'n eigenwijze ezel . . .	26
4. Verbaasde herders	33
5. Bezoek van de kleine koning	43